

PATRIK GREGUREC

Kamov, crna zvijezda naše književnosti

DARIO HARJAČEK: *Kamov, potres*

Autorski projekt

Redatelj: DARIO HARJAČEK

Koprodukcija: De Facto Theatre Company i Teatar &TD

Premijera: 20. listopada 2025.

Kamov, potres režirao je Dario Harjaček koji je i autor adaptacije. Glazbu je skladao i napravio golem i kvalitetan posao Damir Šimunović, a evokativnu kostimografiju potpisuje Ana Mikulić. Ema Tomašek angažirana je za vizualni identitet, a za svjetla Tomislav Maglečić. Obećavam, uskoro ide zanimljivi dio. U predstavi glume Jelena Miholjević, Nikola Nedić, Laura Čerina i Dean Krivačić. Znam, sve se ovo može pročitati bilo gdje, ali bez ovoga će se kritika možda činiti *neprofesionalna* – nema veze, izdrži još malo. U predstavi su probrani Kamovljevi tekstovi iz novela i kratkih priča, odnosno *Knjige lakrdija* te slika *Mrtvački ples* Vincenta iz Kastva, uz druge slike iz hrvatske umjetnosti. Gle, znam, ali u ovom trenutku isti smo u patnji ti i ja. Predstava *Kamov, potres* referira se i na izložbu Mladena Stiljanića *Eksploatacija mrtvih*. Možda u idućoj

kritici izbacim sve to što se bilo gdje može pročitati i odmah počnem pisati ono što se samo ovdje može pročitati, ali opet, zašto čitateljici ili čitatelju ne ponuditi neke orijentire? U svakom slučaju, dosta ovoga. Uvod je gotov, odsad samo čisti tekst, ludnica i originalne ideje. *Kaže ovo zadnje u nadi, ali za svaki slučaj sarkastično.*

Tijekom predstave, scenografija, umjetničke slike, naravno i glumci – sve – cijelo vrijeme mijenja mjesta, i komeša se – sve – osim uokvirene slike Janka Polića Kamova. Slika Janka Polića Kamova jedina dakle ne mijenja mjesto, ne nosi se, ne pokazuje i ne dira. Naslonjena je na zvučnik, a iznad Kamovljeva portreta je ime marke zvučnika. Ime marke zvučnika glasi, namjerno ili slučajno: *Blackstar*. Bilo to zbog namjerne sce-

nografske metadramaturgije, iz šale ili puke slučajnosti i tehničkih uvjeta, nije važno, ali ta je slučajnost ili namjernost svakako *točna* – jer Kamov je sigurno, ako je itko, *crna zvijezda* naše književnosti. A Harjaček se već dugo bavi Kamovom, konkretno naslovom *Kamov, potres*.

Kamov, potres: naslov u kojem riječi proizlaze iz logičnog slijeda, najprije Kamov pa za njim potres. Naslov ove predstave bio je i naslov Harjačekove kratke, izvrsne i nagrađivane radiodrame. Harjaček je 2020. za radiodramu *Kamov, potres* osvojio nagradu *Prix Nova* u kategoriji 'Male forme', a 2021. osvaja nagradu nacionalne radiotelevizijske kuće Ujedinjenog Kraljevstva BBC-ja za najbolju europsku radiodramu. Valja napomenuti da su se sve glumice i glumci dokazali i kao sjajne pjevačice i pjevači te glazbenice i glazbenici te da je zvučna dimenzija predstave potpuno neodoljiva, što i priliči djelu čiji je predak radiodrama. Kako bi ono što je do sada bila radiodramska ideja i materijal prevalio na kazališnu scenu, čini se da Harjaček u predstavi *Kamov, potres* primjenjuje za naše trenutno stanje u kazalištu inovativan pristup dramaturgiji. Jedini lik u predstavi je nevidljiv, Janko Polić Kamov, zapravo jedini lik je njegovo pisanje, a glumci su avatari različitih koncepata i aspekata Kamovljeva pisanja. Glumačka izvedba namjerava, i uspijeva, okupiti fragmente apstraktnih kategorija koje sadrži pisanje Janka Polića Kamova te u predstavi u najvećoj mjeri pratimo načine ispoljavanja i kombiniranja tih apstraktnih kategorija.

A u analizi pojedinih kategorija Kamovljeva pisanja koje su prikazane i oprostovene u ovoj predstavi, najvažnije i najvažniji su glumice i glumci.

Laura Čerina najmlađa je glumica iz četveročlanog benda; ona u predstavi ostvaruje jednu od svojih prvih profesionalnih izvedbi. Čerina suvereno nosi dualnost Kamovljevih tekstova, koji su kao njezin lik

odnosno kao cirkus: u isto vrijeme treba i zabavljati publiku i biti na vrhuncu izvođačke vještine. Ona isto tako cirkuskim, hiperboliziranim, ali preciznim scenskim pokretom briše i stvara prostore, a sam scenski pokret u svojoj izmjeničnoj funkciji radi kao potvrda narativne linije, ali i kao ironična *kontra*. S jedne strane hiperbolizirano, ali precizno; s druge, malo potvrđuje konstantu, a malo je negira – njezin lik ima iste kvalitete kao i Kamovljevo pisanje, koje želi biti prihvaćeno pa mora biti precizno, no u isto vrijeme na putu do prihvaćenosti ulazi u autodestrukciju, koja je svakako jedan od središnjih motiva i Kamovljeva pisanja i predstave *Kamov, potres*.

Nikola Nedić je glumac koji se ne prestaje testirati i postavljati si nove izazove, glumac i glazbenik kojega treba pratiti. Nakonavnog angažmana u ansamblu HNK-a Ivana pl. Zajca, Nedić je potpuno izvan *mainstreama* u svakom smislu: izvan razmatranja za popularne nagrade, izvan diskusije u časopisima i na portalima koji se bave kazalištem i glumom, izvan angažmana u institucionalnim kazalištima. Unatoč tome, ili zbog toga, Nedić reda vrlo uspješne uloge koje su u isto vrijeme emocionalno iscrpljujuće i katarzične. Putem nezavisne scene, a nabrojiti ću samo nekoliko predstava: *Nema putne* (red. Dražen Krešić, tekst: Antoni Buljan), *Kućica za pse* (red. Romano Nikolić, tekst: Dorotea Šušak, Romano Nikolić, Mario Mažić, izvođačice i izvođači) i sada *Kamov, potres*, Nikola Nedić ostvaruje se ili otkriva kao glumac koji se ne boji ni porinuti najdublje što može ni odletjeti u nebo. Još nešto otkriva i potvrđuje njegova izvedba u Harjačekovoj predstavi: njegov solo nastup u predstavi *Kamov, potres* odlazi *do kraja*. Tada u njegovoj izvedbi, kao i svaki put kad se Nedić odluči na krajnju emociju ili se ona od njega zahtijeva, dolazi do određenog viška, do nečega nefunkcionalnog, nečega *stvarnog*, nečega *iskrenog*, antidijegetičkog i parakazališnog. Nedić je glumac – žarulja; pritom ne mislim na ove efikasne ledice koje režu oči, nego na pravu *old school* žutu žarulju koja darežljivo rasipa

> Dean Krivačić, Laura Čerina, Jelena Miholjević, Nikola Nedić foto: Luka Dubroja

svoju energiju posvuda po prostoriji. Baš kao naša žuta žarulja, Nedić obavlja svoju funkciju, on *glumi*, odnosno *svijetli*. No to nije jedino što se dogodi u procesu *svijetljenja* ili *glumljenja*. Žarulja, dok svijetli, ispušta nepredviđeni, nefokusirani i nekontrolirani višak – toplinu, isto tako i Nedić. Diderot bi se na to smrknuo i rekao „Fuj...“, no ja mislim da nam je takav višak, toplina, *nenamješteno*, nešto što ne upućuje na nešto drugo, nego je samo po sebi iskustvo koje blagotvorno djeluje na estetsku percepciju gledatelja, itekako potrebno u našem kazalištu. A Nedić to nudi i može.

Dean Krivačić, odjeven u ružičastu spavaćicu, ironični je avatar Kamovljevih, ili *od Kamovljevih likova* uglavnom neuspješnih

ljubavnih pohoda; i srama koji je utkan u gotovo svaku Kamovljevu riječ. Zanimljivo je da glumac koji je avatar putenosti Kamovljevih tekstova režijski biva tretiran kao najinfantilniji iz *benda*, što se primjećuje iz povremenog Krivačićeva glasanja kao bebe. Ipak, Kamov je bio vrlo mlad čovjek kad je vrlo ozbiljno pisao o stvarima za koje odrasli i ozbiljni ljudi pretpostavljaju da uglavnom more samo ozbiljne i odrasle ljude. Možda je u tome ključ Krivačićeve izvedbe. Krivačić je najdinamičniji u promjenama glumačkog i glazbenog iskaza, ali i kostimografije; kod njega je možda najjasnije zašto inzistiram na tome da glumci ne glume likove, nego da su u službi materijalizacije apstraktnih kategorija Kamovljeva pisanja.

> Laura Čerina foto: Luka Dubroja

Zbog izvedbe elegantne Jelene Miholjević gledatelj može dobiti dojam da je gluma jednostavna stvar: samo dođeš i lagodno vladaš svakom scenom, sve što napraviš odiše simpatičnošću i vještinom, najlakši posao na svijetu. Nije tako. Iako Jelena Miholjević ima stalni posao u ansamblu *Gavelle*, mora se reći da je ona jedna od naših najiskusnijih glumica, koje su spremne na rizik i izazov. Harjaček je, naravno, to znao i apsolutno trijumfirao izborom svih glumica i glumaca, pogotovo u slučaju Jelene Miholjević. Njezina je inherentna elegantna damska aura u okomitom srazu s prljavom i *in-your-face* pankerskom estetikom predstave. U tom je sjecištu dviju priroda jedna zasebna drama:

predstava u predstavi, monodrama Jelene Miholjević koja vješto žonglira suprotnim identitetima i u toj igri nalazi veliku slobodu na sceni. Time izvodi koncept slobode koji je u Kamovljevim tekstovima i vjetar koji vrišti iznad mora, a i to more, koje je mirno i sveprisutno, odnosno, sve kod Kamova vodi k želji za radikalnom slobodom. Osim toga, izvedba Jelene Miholjević utjelovljuje i profinjenost Kamovljeva pisanja, koja je često zanemarena i zakopana u kaljuži, ispod žuči, krvi i suza.

U predstavi *Kamov, potres* glumice i glumci su dakle fragmenti onoga Kamovljeva pisanja kojega se Harjaček odlučio uhvatiti,

> Dean Krivačić foto: Luka Dubroja

a izbor tekstova i način njihove dramaturške i režijske obrade odgovara i onome što u kolektivnoj svijesti stoji kao *dojam o Kamovu*. To je još jedna od recentnijih predstava u kojima se glumci na sceni međusobno nazivaju *pravim imenima* ili nadimcima – ali očito je da, iako se međusobno obraćaju osobnim imenima, glumci ipak *ne glume sebe*. Ta činjenica je posljednja potvrda da se u predstavi događa oslobađanje koncepta pod nazivom *lik*. Predstava time rasplinjava simbolično punjenje kazališnog lika na kakvo smo navikli te otvara prostor slobode omeđen samo okvirima Kamovljeva portreta. A ti okviri jedva drže na okupu nepomični portret vibrirajućeg pisca. Blesavo je onda ne zaključiti da

tako postavljena predstava ne izlazi iz *okvira* trenutačne kazališne produkcije; dapače ona ga probija i funkcionira kao kreativni anarhizam koji uništava kazališni čin da bi ga ponovno stvorio, na svoju sliku.